

Vidéki kudarcok – városi sikerek a hazai helyi gazdaságban

SCHWERTNER JÁNOS – EGYETEMI OKTATÓ, MAKKOS DALMA –
DOKTORANDUSZ, ELTE TTK TGF

Tartalom

- Kik vagyunk? Miért foglalkozunk a helyi gazdaság témájával?
- A kutatás folyamata, módszertana
- Kutatási területek – Mórahalom, Vasvári kistérség, Békásmegyer-Ófalu
- Következtetések – a helyi gazdaság és helyi gazdaságfejlesztés lehetséges helye a területfejlesztési folyamatokban

Kik vagyunk? Miért a helyi gazdaság?

- ELTE TTK Társadalom- és Gazdaságföldrajzi Tanszék 2012 nyarán a Közös a Jövő Munkahelyeiért Alapítvány támogatásával 4 helyszínen nyári terepgyakorlat a témában (Mórahalom, Besence, Pásztó, Oszkó)
- 2013, 2014 során több TDK munka és hallgatói szak-és diplomadolgozat – oktatói közös kutatás a témában, többek között Bazsi, Szarvas, Békésszentandrás, Cserkeszőlő, Fülöpháza, Lak
- a módszertan azonos, összehasonlítható: esettanulmányok, lakossági kérdőívezés (helyszínenként min. 100-120 db,) kulcsemberektől felvett mélyinterjúk alapján
- a témaválasztás indokoltsága: a pénzügyi és gazdasági válság óta felértékelődött a helyi gazdaság kérdése a területfejlesztési gondolkodásban – egyfajta jolly joker lett, elemeit tartalmazzák a tervezési – fejlesztési dokumentumok (pl.: helyi termékfejlesztés)

Alapkérdés: működhet-e helyi gazdaság ma Magyarországon? Feltételei?

A vidéki gazdaság alapját jelentő mezőgazdaság mint munkaadó visszaszorult.

A helyi szolgáltatás és kézműves ipar gyakorlatilag megszűnt.

A gazdaságilag racionális ingázás összezsugorodott.

A klasszikus gazdaságföldrajzi értelemben vett falu-város viszony átalakult.

A vidéki terek többsége cél nélkül „fejlődik”.

Mórahalom

- hagyományosan agrárpiacon termelő terület
- kreatív belső kezdeményezések:
  - Mórákerti Szövetkezet (sikere majd kudarca),
  - Szent Erzsébet Fürdő (szerb vendégek – helyiek hozzáállása),
  - ETIK,
  - Kenyérváró Bolt (indítási cél majd kudarc)
- a háztáji termelés a mai napig él, erős
- nem tekintik piaci tevékenységnek a humán szolgáltatásokat, nincs szakképzett mesterember
- tanyagondnoki hálózat
- közmunkaprogram ellentmondásai
- ipari méretű monokultúrás mezőgazdasági termelők
- kulcsember: polgármester

Vasvári térség - Oszkó

- hagyományos agrártérseg, parasztság
- a több ezer embert foglalkoztató TSZ területei ma két ember kezén vannak, a melléküzemágakat a privatizáció során felszámolták
- belső perifériaként nagy a munkanélküliség, a jó szakmával rendelkezők Ausztriában dolgoznak
- ki a helyi gazdaság alapja? középkorú férfiak évek óta munka nélkül, probléma a rossz egészségügyi helyzet, az alkoholizmus
- nincs háztáji, nagyáruházakba járnak vásárolni
- hiányos mintakövetés „fűnyíróznak”
- közmunkaprogram tapasztalatai Telekesen – nincs mezőgazdasági tudás
- lassan felszívódnak a gyökerek
- kulcsemberek – Hegypásztor Kör, projektokrácia

mezőgazdaság

Békásmegyer - Ófalu

- sváb falu, majd a kitelepítés után a rendszer kedvezményezettjeit telepítették be; mára ők kihaltak, elmentek
- fiatal és középkorú értelmiségi családok, általában több gyerekkel
- igény a jó minőségű termékekre, a közösségre, a jó levegőre, saját terményre, érték-alapú szemlélet – „visszapasztosodás”
- mezőgazdasági tevékenység nem megélhetést szolgál
- közösségi kert – tudatos tanulás, információszerzés;
- közösségi terek civil alapon: játszótér, közösségi ház
- civil szervezetek: Óbor Kör, Boldog Salamon Kör, egyházi és világi közösségek aktív programokkal
- kulcsemberek: inkább szervezetek, legalább 10 meghatározó személlyel

Összehasonlítás

MÓRAHALOM

- szorgalom és kezdeményező készség
- az ötlet egy személytől jön
- mindenre pályáztak, mindent megnyertek, de nem azt fejlesztették, amit szerettek volna, hanem amit lehetett
- gyenge civil szektor
- fejlett város - paraszti értékrend

Kérdés: Kinek tervezünk?

VASVÁRI KISTÉRSÉG

- elvesztették a gyökereiket, nincs mezőgazdasági tudás, helyi ipar
- a tudás, az innováció elvándorol a térségből
- sikeres pályázatok-sikertelen emberek

Kérdés: Miként lehetne az elszármazottak tudását hasznosítani?

BÉKÁSMEGYER - ÓFALU

- a kezdeményezések civil oldalról jönnek, vállaltan nem kötődnek pályázatokhoz
- a mezőgazdaság nem megélhetési elem, de nagyon felértékelődött a hozzá kapcsolódó tudás
- a fiatalok révén megvan a bázisa a helyi gazdaságnak
- a forrásokra akkor van szükség, amikor egy-egy ötlet már beindult, csak kiegészítésként

Kérdés: Miként lehetne ebből az energiából a vidék számára előnyt kovácsolni?

Választható mondás

Ha valamiben jó vagy, ne csináld ingyen!

Minden városban adj pénzt egy koldusnak.

A gazdag pénzzel, a szegény ésszel megy előre.

Barátok közt nincs szükség pénzre.

Kis pénz, kis foci, nagy pénz, nagy foci!

(Batman c. film; Hobo; Móra Ferenc; Chris Anderson; Puskás Ferenc)

Összehasonlítás

MÓRAHALOM

Ha valamiben jó vagy, ne csináld ingyen!

Piac követő

VASVÁRI KISTÉRSÉG

Kis pénz, kis foci, nagy pénz, nagy foci!

Sodródó

BÉKÁSMEGYER - ÓFALU

Minden városban adj pénzt egy koldusnak

Érték központú

Legkedveltebb mondás mindhárom helyszínen: ***Barátok közt nincs szükség pénzre.***

Konklúzió

- a **parasztság** a múlt század végével **megszűnt**, a helyi gazdaság szereplői, jelenleg nem tudnak a fejlődés letéteményesei lenni
- **tudatos térhasználat** szükséges; az egyéni, csoportos és társadalmi sodródás megállítása.
- nem szabad a **tervezés divathullámain** túlértékelni, nincs *bottom-up* és *top-down*, közös tervezés van!
- szükséges a külső hatások és tudás bevitele – akár önkéntes alapon, vagy például **ösztöndíj rendszer** felállításával – sikeres térségből jövő személyekkel
- **ötleteket** is **generálni** kell, két dossziés pályázati rendszer
- nem feltétlenül a régi hagyományokból kell kiindulni, hanem **érték alapú** megközelítés szükséges
- a városi és vidéki terek embereit és értékeit, a **szükségletet a tudással összekapcsolni**, önkéntességgel, közösséggel, majd végül mindehhez forrást rendelni
- új alapokra kell helyezni a helyi gazdaságfejlesztést, meg kell erősíteni az emberi alapértékeket, amelynek első köve a **BIZALOM** kell, hogy legyen

Köszönjük a figyelmet!

Schwertner János – schw.j@t-online.hu, Makkos Dalma – makkos.dalma@makkostender.hu